

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: جامعه‌شناسی

عنوان:

اثر رشته تحصیلی بر خودباوری فرهنگی دانشجویان
(مطالعه موردی رشته علوم اجتماعی)

استاد راهنما:

دکتر طهمورث شیری

استاد مشاور:

دکتر امیرمسعود امیرمظاهری

پژوهشگر:

فریبا جوادی نژاد

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

مادر عزیز و مهربانم

که همیشه پشتیبان و یاور من در همه مراحل زندگی است و همه عمرم بدون زحمت و فداکاری های بی دریغ او، مسم.

مادر! تو پروانه دشت ایثاری؛ در ژرفای دیدگانت، رودی از محبت موج می زند و دستان مهربانت سہمی از سخاوت آفتاب دارد. تو زخمه هر چه محبتی؛ وسعت بی کران مهربانی و صبری.

من لطافت نسیم، سپیدی سپیده، نستوهی کوه و صداقت آئینه راد تو می نگرم. مادر، گلبرگ با بردسنت بوسه می زند؛ دریا لبه تو غبطه می خورد؛ باد نام تو را تا عرش خدای برزند؛ و ملکوتیان بر تو درود می فرستند.

خدا بهشتش را به زیر پای تو می بخشد. توبه راستی سگوه مندترین واژه شکر ف آفرینشی. سپاس سیکران بر بهدلی و همراهی و همگامی مادر دل سوز و مهربانم که سجده ی ایثارش کل محبت راد و وجودم پروراند و دامن کبر بارش

لحظه های مهربانی را به من آموخت.

تشکر و قدردانی:

بمشکر از زحمات و راهنمایی‌های دلسوزانه اساتید محترم استاد راهنما جناب
آقای دکتر شیری و استاد مشاور جناب آقای دکتر امیرمطهری که در
انجام این تحقیق مرایاری نمودند.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

- اینجانب فریبا جوادی نژاد دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی _____ در رشته علوم اجتماعی گرایش جامعه‌شناسی که در تاریخ _____ از پایان نامه خود تحت عنوان: اثر رشته تحصیلی بر خودباوری فرهنگی دانشجویان (مطالعه موردی رشته علوم اجتماعی) با کسب نمره _____ و درجه _____ دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:
- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.
 - این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
 - چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
 - چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ:

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم فریبا جوادی نژاد از پایان نامه خود دفاع نموده و با

و با درجه

بحروف

نمره

مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه:
عنوان پایان نامه: اثر رشته تحصیلی بر خودباوری فرهنگی دانشجویان (مطالعه موردی رشته علوم اجتماعی)		
نام و نام خانوادگی دانشجو: فریبا جوادی نژاد	تاریخ شروع پایان نامه	شماره دانشجویی:
رشته تحصیلی: علوم اجتماعی گرایش جامعه‌شناسی	تاریخ اتمام پایان نامه:	
استاد/استادان راهنما:		
استاد/استادان مشاور:		
آدرس و شماره تلفن:		
<p>چکیده و پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش‌های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>تحقیق پیش رو به بررسی اثر رشته تحصیلی بر خودباوری فرهنگی دانشجویان (مطالعه موردی رشته علوم اجتماعی) می پردازد. هدف کلی و اصلی در این تحقیق عبارت است از:</p> <p>بررسی اثر رشته تحصیلی علوم اجتماعی در دانشگاه بر خودباوری فرهنگی دانشجویان.</p> <p>و اهداف فرعی:</p> <p>شناسایی الگوها و ارزش‌های فرهنگی دانشجویان رشته علوم اجتماعی.</p> <p>شناخت میزان آگاهی دانشجویان رشته علوم اجتماعی از فرهنگ ملی و بومی.</p> <p>شناخت میزان پذیرش ارزش‌های فرهنگی جامعه توسط دانشجویان رشته علوم اجتماعی.</p> <p>ارائه راهکارهایی جهت ارتقاء خودباوری فرهنگی دانشجویان</p> <p>روش تحقیق از نوع اسنادی و پیمایشی است. مبانی نظری به روش اسنادی جمع آوری و تدوین گردیده است. در این تحقیق به ۱۰ رویکرد نظری و از آن جمله نظریات تالکوت پارسونز و امیل دورکیم پرداخته شده است. در روش پیمایشی از پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری متشکل از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی (در گرایشهای جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی، جمعیت‌شناسی) دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی می باشد. حجم نمونه ۱۸۴ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد علوم اجتماعی بوده و اطلاعات پس از جمع آوری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و از ۶ فرضیه ۲ فرضیه رد و ۴ فرضیه مورد قبول واقع شده است.</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا:

مناسب نیست

فهرست مطالب

مقدمه	۱
فصل اول: کلیات تحقیق (طرح تحقیق)	۴
۱-۱ بیان مسئله	۴
۲-۱ بیان اهداف تحقیق	۶
۳-۱ بیان اهمیت و ضرورت تحقیق	۶
۴-۱ بیان قلمرو زمانی تحقیق	۸
۵-۱ بیان قلمرو و مکانی تحقیق	۸
۶-۱ تعریف مفاهیم و اصطلاحات	۸
فصل دوم: مبانی و چارچوب نظری تحقیق	۱۲
۱-۲ پیشینه تحقیق	۱۲
تحقیقات انجام شده در داخل و خارج	۱۲
تحقیقات انجام شده در داخل	۱۲
تحقیقات انجام شده در خارج	۱۵
۲-۲ مباحث نظری	۱۹
تعریف و تبیین فرهنگ	۱۹
ویژگی های فرهنگ	۲۱
فرهنگ مادی و غیرمادی	۲۳
خدمت به فرهنگ	۲۴
همگانی های فرهنگی	۲۴
زندگی انسانی و فرهنگ	۲۵
تعریف خودباوری و خودباختگی	۲۶
رابطه اعتماد به نفس و خودباوری	۲۶
رابطه خودشناسی و خودباوری	۲۷

۲۸	آفات خودباوری در جوانان
۳۱	خودباوری و خودباختگی فرهنگی
۳۲	چگونگی تغییر خودباوری فرهنگی
۳۳	آسیب‌های فرهنگی (آسیب‌شناسی فرهنگی)
۳۴	آسیب‌های فرهنگی عصر مدرن
۳۵	بحران فرهنگی غرب
۳۶	فرهنگ و تهاجم فرهنگی
۳۷	تهاجم فرهنگی غرب؛ زمینه‌ها و بسترهای از خودبیگانگی فرهنگی
۳۹	جوانان و تهاجم فرهنگی
۴۰	آسیب‌های تقلید بر خودباوری فرهنگی
۴۲	آسیب‌های غفلت و خودفراموشی بر خودباوری فرهنگی
۴۲	برای جلوگیری از سقوط جامعه و سقوط انسانیت چه باید کرد؟ چه چاره‌ای باید اندیشید؟
۴۳	آسیب‌های عدم توجه به نسل جوان در رسیدن به خودباوری فرهنگی
۴۴	تضعیف خودباوری جوانان از طریق تحریف معنای آزادی
	تضعیف احساس خود ارزشمندی و ترغیب بی‌تفاوتی نسبت به ارزش‌های اخلاقی در
۴۶	جوانان
۴۷	تعلیم و تربیت و نقش آن در خودباوری فرهنگی
۴۷	دانشگاه و خدمت به فرهنگ
۴۸	نقش دانشگاه در خودباوری فرهنگی
	خودباختگی فرهنگی در دوران رژیم پهلوی و خودباوری فرهنگی پس از انقلاب اسلامی
۴۹	ایران
۵۳	وابستگی فرهنگی در دوران رژیم پهلوی و استقلال فرهنگی پس از انقلاب اسلامی ایران
۵۵	شیوه‌های پرورش خودباوری ملی و فرهنگی پس از انقلاب اسلامی ایران
۶۶	نقش علوم اجتماعی در خودآگاهی اجتماعی، فرهنگی و تاریخی

۶۹	۳-۲ دیدگاه‌های نظری
۶۹	فرهنگ و هویت فرهنگی
۷۴	۱- تالکوت پارسونز (Talcott Parsons)
۷۶	۲- امیل دورکیم (Emile Durkheim)
۷۸	۳- ریموند ویلیامز (Raymond Williams)
۸۰	۴- پیر بوردیو (Pierre Bourdieu)
۸۲	۵- استوارت هال (Stuart Hall)
۸۴	۶- آنتونی اسمیت (Anthony Smith)
۸۵	۷- نظریه نسبیّت فرهنگ انسانی
۸۶	انسان‌شناسی فرهنگی در امریکا
۸۹	۸- روت بندیکت (Ruth Benedict)
۹۰	۹- رالف لیتون (Ralph Linton)
۹۱	۱۰- آبرام کاردینر (Abram Kardiner)
۹۲	۲-۴ چارچوب نظری تحقیق
۹۴	۲-۵ فرضیه‌های تحقیق
۹۵	۲-۶ تعریف نظری و عملیاتی متغیرها
۹۸	فصل سوم: روش اجرای تحقیق
۹۸	۳-۱ روش تحقیق
۹۹	۳-۲ جامعه آماری
۱۰۰	۳-۳ حجم نمونه
۱۰۰	۳-۴ روش نمونه‌گیری
۱۰۰	۳-۵ ابزار گردآوری داده‌ها
۱۰۱	۳-۶ اعتبار و روایی
۱۰۸	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

۱۰۸.....	۱-۴ آزمون‌های استفاده شده
۱۱۳.....	۲-۴ بخش اول : مربوط به آمار توصیفی جداول یک بعدی
۱۳۵.....	۳-۴ بخش دوم : جداول دو بعدی
۱۵۶.....	۴-۴ بخش سوم: تحلیل فرضیات
۱۶۵.....	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۶۵.....	۱-۵ نتایج فرضیات
۱۶۸.....	۲-۵ نتیجه گیری
۱۷۳.....	۳-۵ پیشنهادات
۱۷۳.....	پیشنهادات برای ارتقاء خودباوری فرهنگی دانشجویان
۱۷۴.....	پیشنهادات برای تحقیقات آینده
۱۷۵.....	منابع و ماخذ
۱۸۱.....	چکیده

فهرست جداول و نمودارها

۱۰۸.....	جدول (۱-۴) آزمون کولموگرواسمیرنو مربوط به نرمال بودن داده ها
۱۰۹.....	نمودار خطی (۱-۴) فرهنگ.ملی ۱
۱۱۰.....	نمودار خطی (۲-۴) ارزشهای.فرهنگی ۱
۱۱۱.....	نمودار خطی (۳-۴) مفاخر.ملی ۱
۱۱۱.....	نمودار خطی (۴-۴) عناصر.مذهبی ۱
۱۱۲.....	نمودار خطی (۵-۴) خودباوری.فرهنگی ۱
۱۱۳.....	جدول(۱-۴) مربوط به جنسیت
۱۱۴.....	جدول(۲-۴) مربوط به سن
۱۱۵.....	جدول(۳-۴) مربوط به گرایش
۱۱۶.....	جدول (۴-۴) مربوط به ترم.تحصیلی
۱۱۷.....	جدول (۵-۴) مربوط به s1
۱۱۸.....	جدول (۶-۴) مربوط به s2
۱۱۹.....	جدول (۷-۴) مربوط به s3
۱۲۰.....	جدول (۸-۴) مربوط به s4
۱۲۱.....	جدول (۹-۴) مربوط به s5
۱۲۲.....	جدول (۱۰-۴) مربوط به s6
۱۲۳.....	جدول(۱۱-۴) مربوط به s7
۱۲۴.....	جدول (۱۲-۴) مربوط به s8
۱۲۵.....	جدول (۱۳-۴) مربوط به s9
۱۲۶.....	جدول (۱۴-۴) مربوط به s10
۱۲۷.....	جدول (۱۵-۴) مربوط به s11
۱۲۸.....	جدول (۱۶-۴) مربوط به s12
۱۲۹.....	جدول (۱۷-۴) مربوط به s13
۱۳۰.....	جدول (۱۸-۴) مربوط به s14
۱۳۱.....	جدول (۱۹-۴) مربوط به s15
۱۳۲.....	جدول (۲۰-۴) مربوط به s16
۱۳۳.....	جدول (۲۱-۴) مربوط به s17

۱۳۴.....	جدول (۲۲-۴) مربوط به s18
۱۳۵.....	جدول (۲۳-۴) مربوط به گرایش تحصیلی با توجه به جنسیت
۱۳۶.....	جدول (۲۴-۴) مربوط به گرایش تحصیلی با توجه به سن دانشجویان
۱۳۸.....	جدول (۲۶-۴) مربوط به s1
۱۳۹.....	جدول (۲۷-۴) مربوط به s2
۱۴۰.....	جدول (۲۸-۴) مربوط به s3
۱۴۱.....	جدول (۲۹-۴) مربوط به s4
۱۴۲.....	جدول (۳۰-۴) مربوط به s5
۱۴۳.....	جدول (۳۱-۴) مربوط به s6
۱۴۴.....	جدول (۳۲-۴) مربوط به s7
۱۴۵.....	جدول (۳۳-۴) مربوط به s8
۱۴۶.....	جدول (۳۴-۴) مربوط به s9
۱۴۷.....	جدول (۳۵-۴) مربوط به s10
۱۴۸.....	جدول (۳۶-۴) مربوط به s11
۱۴۹.....	جدول (۳۷-۴) مربوط به s12
۱۵۰.....	جدول (۳۸-۴) مربوط به s13
۱۵۱.....	جدول (۳۹-۴) مربوط به s14
۱۵۲.....	جدول (۴۰-۴) مربوط به s15
۱۵۳.....	جدول (۴۱-۴) مربوط به s16
۱۵۴.....	جدول (۴۲-۴) مربوط به s17
۱۵۵.....	جدول (۴۳-۴) مربوط به s18
	جدول (۴۴-۴) مربوط به فراوانی و درصد پاسخ افراد به سوالات خودباوری فرهنگی با توجه به جنسیت
۱۵۶.....	جدول (۴۵-۴) آزمون خی دو مربوط به رابطه بین خودباوری فرهنگی و جنسیت
	جدول (۴۶-۴) مربوط به فراوانی گرایش تحصیلی دانشجویان رشته علوم اجتماعی و میزان خودباوری فرهنگی آنان
۱۵۸.....	جدول (۴۷-۴) آزمون خی دو مربوط به رابطه بین خودباوری فرهنگی و گرایش تحصیلی

- جدول (۴-۴۸) فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار مربوط به تأثیر آگاهی دانشجویان از فرهنگ ملی بر افزایش خود باوری فرهنگی آنان ۱۶۰
- جدول (۴-۴۹) آزمون خی دو مربوط به تأثیر آگاهی دانشجویان از فرهنگ ملی بر افزایش خودباوری فرهنگی آنان ۱۶۰
- جدول (۴-۵۰) فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار مربوط به تأثیر انتقال صحیح ارزش‌های فرهنگی به دانشجویان بر افزایش خودباوری فرهنگی آنان ۱۶۱
- جدول (۴-۵۱) آزمون خی دو مربوط به تأثیر انتقال صحیح ارزش‌های فرهنگی به دانشجویان بر افزایش خودباوری فرهنگی آنان ۱۶۱
- جدول (۴-۵۲) فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار مربوط به تأثیر بالا بردن میزان شناخت دانشجویان از مفاخر ملی بر افزایش خود باوری فرهنگی آنان ۱۶۲
- جدول (۴-۵۳) آزمون خی دو مربوط به تأثیر بالا بردن میزان شناخت دانشجویان از مفاخر ملی بر افزایش خود باوری فرهنگی آنان ۱۶۲
- جدول (۴-۵۴) فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار مربوط به تأثیر انتقال صحیح عناصر مذهبی به دانشجویان برافزایش خود باوری فرهنگی آنان ۱۶۳
- جدول (۴-۵۵) آزمون خی دو مربوط به تأثیر انتقال صحیح عناصر مذهبی به دانشجویان برافزایش خودباوری فرهنگی آنان ۱۶۳

مقدمه

«فرهنگ» میراث هزاران سال تلاش فکری، هنری و صنعتی نسل‌های گذشته یک ملت است. فرهنگ بسان هر کالای گران‌بهای دیگر، همواره در معرض خطر دستبرد راهزنان و شیادان قرار داشته است، به ویژه در قرون اخیر، کشورهای قدرتمند و استعمارگر جهان به دو دلیل عمده، سعی در انهدام و نابودی فرهنگ‌های جوامع و ملل دیگر داشته‌اند:

دلیل نخست، دستیابی به اغراض سیاسی و اقتصادی است. فرهنگ‌های زنده و پویا به بیگانگان اجازه سلطه بر سرنوشت یک ملت و غارت منابع اقتصادی و مالی آنان را نمی‌دهند. استعمارگران برای آن که سرنوشت و مقدرات یک ملت را به دست گرفته، از امکانات و منابع عظیم مادی و معنوی آنان به نفع خویش بهره‌برداری کنند، در قدم اول، تلاش می‌کنند تا موانع فرهنگی را که جدی‌ترین مانع بر سر راه آنها محسوب می‌شود از سر راه خویش بردارند. بدین منظور، از وسایل، ابزار و شیوه‌های گوناگون کمک می‌گیرند، فرهنگ بومی را تضعیف و فرهنگ خویش را، به ویژه عناصر منفی و مضرّی که افراد را از تفکر و فعالیت باز می‌دارد، ترویج می‌کنند. بدین ترتیب، مردم کشورهای مورد تهاجم، از فرهنگ خویش فاصله گرفته، با آن بیگانه شده و به فرهنگ بیگانه و استعماری روی می‌آورند.

دلیل دوم، که در دهه‌های اخیر بیشتر مورد توجه قدرت‌های بزرگ جهان قرار گرفته، عبارت است از جهانی کردن فرهنگ غربی، به خصوص امریکایی. در اثر تهاجم فرهنگی، مردم نخست دچار احساس شک و تردید در مثبت بودن فرهنگ ملی و دینی خویش می‌گردند و باورهای خود را نسبت به قوت و کارایی فرهنگ خویش از دست می‌دهند و سپس به تدریج، آماده تمایل و جذب به فرهنگ بیگانه دست کم به جنبه‌هایی از آن می‌شوند. مراد از خودباوری فرهنگی باور به قوت، غنا، اصالت و کارایی فرهنگ خودی است، به گونه‌ای که افراد احساس تعلق به آن فرهنگ نموده، از این احساس خویش خرسند شوند. ضعف خودباوری فرهنگی در جهت مخالف خودباوری قرار دارد. روشن است که ضعف باور به فرهنگ خودی می‌تواند مراتب متفاوتی داشته باشد. ضعف خودباوری

فرهنگی را می‌توان بر روی پیوستاری تصور کرد که از احساس ناخرسندی نسبت به فرهنگ خودی شروع می‌شود و تا حد احساس شرم و حتی انزجار و تنفر نسبت به آن می‌رسد. البته ممکن است کسی معتقد به وجود نقایصی در فرهنگ خودی باشد، ولی از این که به آن فرهنگ تعلق دارد هیچ گونه احساس منفی نداشته باشد و حتی به اصلاح نقایص آن نیز بپردازد. چنین شخصی را نمی‌توان مبتلا به ضعف خودباوری فرهنگی دانست؛ زیرا هنوز به جنبه‌های زیادی از آن اعتقاد دارد و برای آن دل می‌سوزاند.

اما نکته مهم در اینجا است که در هر جامعه‌ای دانشجویان با تحصیل در دانشگاه‌ها و رسیدن به خودباوری فرهنگی می‌توانند تأثیر بسزایی در رشد و ارتقاء جامعه خود در عرصه‌های گوناگون داشته باشند. چنانچه فرهنگ را مجموعه‌ای از هنجارها، قوانین و عادات، آداب و رسوم، عقاید و باورها و ارزش‌ها، الگوهای ارتباطی و همچنین امور جاری ارزشمند و معقول یک جامعه بدانیم که افکار و احساسات و رفتار اعضای آن اجتماع را تحت تأثیر قرار می‌دهد بنابراین فرهنگ، همه ابعاد و شئون زندگی را در بر می‌گیرد و خودباوری فرهنگی به معنای شناخت و باور فرهنگ خویش است. امام (ره) در این زمینه می‌فرماید: «هیچ ملتی نمی‌تواند استقلال پیدا کند مگر اینکه خودش، خودش را بفهمد و دانشگاه‌ها زمانی که در مسیر فرهنگ اسلامی حرکت می‌کنند می‌توانند مهمترین عامل اصلاح جامعه محسوب می‌شوند» (صحیفه نور، ج ۱۴).

دانشگاه در طول سال‌ها ارائه خدمات صادقانه، پاسخگوی نیازهای مهم فرهنگی، علمی و اجتماعی خیل جوانان جویای علم در رشته‌های مختلف دانشگاهی بوده و در ساماندهی فضای جامعه، کشف استعدادها و پرورش سرمایه‌های اجتماعی و پیشرفت ایران اسلامی نقشی اثربخش و کارآمد داشته است و در این میان فرهنگ که در باورهای دینی و انقلابی ما اصالت دارد، روح و شخصیت دانشگاه را می‌سازد و به آن هویت و اعتبار می‌بخشد. پیوند اسلامی دانشگاه مؤید این مهم می‌باشد و باید به این نکته توجه داشت که نهاد دانشگاه پرورش و تعلیم و تربیت آینده‌سازانی فرهیخته و متخصصانی متعهد و متخلق را بر عهده دارد که این امر مسئولیتی خطیر و عظیم‌الشان است.

فصل اول:

کلیات تحقیق (طرح تحقیق)

فصل اول: کلیات تحقیق (طرح تحقیق)

۱-۱ بیان مسئله

فرهنگ، مایه‌های فکری و ارزشی یک جامعه است که اساس کنش‌های انسانی قرار می‌گیرد و شامل باورها، شناخت‌ها، رفتارها، گرایش‌ها و کردارهاست. بی‌شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه نقش اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. آنچه انسان را از سایر موجودات متمایز می‌کند فرهنگ یعنی حاصل اندیشه است و بدون اندیشه نمی‌تواند در مرتبه انسانیت باقی بماند و خود را کمال بخشد.

اما باید توجه داشت که هر فرهنگی برای پویایی و حیات خویش، نیاز به انتقال صحیح ارزش‌ها، باورها، هنجارها و کلیه عناصر فرهنگی به نسل جوان دارد، هر گاه به عللی انتقال فرهنگ دچار اختلال گردد، نسل جدید از فرهنگ جامعه خویش فاصله خواهد گرفت. جدایی نسل جدید از فرهنگ خویش، موجب آسیب‌پذیری آنان در قبال فرهنگ بیگانه خواهد بود.

فرهنگ همان چیزی است که ما را انسانی واقعی و انتقادگر و اخلاقاً متعهد بار می‌آورد. انسان از طریق فرهنگ به ابزار وجود می‌پردازد. از خویشتن خویش آگاه می‌شود و خود را طرحی ناتمام می‌انگارد، دریافت‌های خویش را به بحث می‌گذارد و دائماً به جستجوی معانی نو می‌پردازد و آثاری را خلق می‌کند که موجب اعتلای او می‌شود.

فرهنگ مقوله‌ای متکثر و منتشر است و مستقیماً با باورها و اعتقادات فرد و جامعه ارتباط دارد. از این میان خودباوری فرهنگی موضوع مهمی است. خودباوری فرهنگی نوعی نگرش فرد نسبت به فرهنگ جامعه خویش است اگر این نگرش مثبت باشد آن را خودباوری فرهنگی گویند.

خودباوری فرهنگی موضوعی است که پردازش و شناخت آن در جهت آگاهی و رشد و بالندگی جامعه، به ویژه نسل جوان می‌تواند مفید و مؤثر باشد. به طور کلی فرد و جامعه به فراخور حال و موقعیت خود نیازمند تغذیه فرهنگی می‌باشند. ارتقاء سطح آگاهی در جامعه این نیاز را افزایش می‌دهد. از جمله آفت‌های فرهنگی سطحی نگری، ظاهر بینی و ساده انگاری در تحلیل و اکتفا به لایه‌های بیرونی است. اگر به فرهنگ به عنوان بزرگترین پشتوانه در تسلط بر دشواری‌های موجود نگرسته شود بدون شک نمی‌توان نقش آموزش را در ترویج و ارتقاء فرهنگ نادیده گرفت. دانشگاه نهادی مهم و تأثیرگذار در انتقال صحیح عناصر فرهنگی به دانشجویان است و خدماتی را به فرهنگ ارائه می‌نماید. هر ساله تعداد زیادی دانشجو در رشته‌های مختلف در دانشگاه به تحصیل می‌پردازند. رشته علوم اجتماعی یکی از رشته‌هایی است که فرهنگ در آن جایگاه خاصی دارد.

«علوم اجتماعی دانشی در خانواده علوم انسانی است و به گروهی از رشته‌های دانشگاهی گفته می‌شود که هدف از آن شناخت علمی ابعاد اجتماعی پدیده‌های حیات است» (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۷۵۲).

اهمیت شناخت فرهنگ، با ابعاد وسیع و متنوع و انسان شمول آن در علوم اجتماعی امروز بسیار مهم است. محتوای آموزشی رشته‌های تحصیلی می‌تواند دانشگاه را قادر به تربیت جوانانی سازد که از یک سو انتقال دهنده فرهنگ آن سرزمین و از سوی دیگر پذیرای نوآوری‌ها و خلاقیت‌ها در عرصه علوم و تکنولوژی باشند.

باید گفت در نتیجه رشته‌های مختلف دانشگاهی امروزه دانشگاه به عنوان نهادی آموزشی و فرهنگی، به جهات متعددی نقش فرهنگ‌سازی را برعهده دارد. فرهنگ‌سازی نه به معنای دگرگونی فرهنگ موجود یا خلق فرهنگ‌های جدید بلکه به معنای تمرکز بر ارزیابی فرهنگ‌های دیگر و انتخاب و معرفی وجوه هماهنگ آنها با ساختار فرهنگ بومی است. از این رهگذر دانشگاه می‌تواند با ابزار آموزش به نقد فرهنگی و اجتماعی همت گمارد و با پرورش انسان‌های توانا و فرهیخته و آموزش نخبگان و برگزیدگان یک جامعه، مهمترین نهاد آموزشی در توسعه فرهنگی باشد.

اگر ما خواهان جامعه‌ای هستیم که جوانان آن به ویژه دانشجویان از خودباختگی فرهنگی به دور باشند و به خودباوری فرهنگی نزدیک شوند باید ابتدا از دانشگاه و امر آموزش شروع کنیم. اساس تحقیق و پژوهش پیش رو بر این پرسش استوار است که رشته تحصیلی (علوم اجتماعی) در دانشگاه چه تأثیری بر خودباوری فرهنگی دانشجویان دارد؟

۱-۲ بیان اهداف تحقیق

هدف کلی و اصلی در این تحقیق عبارت است از:

بررسی اثر رشته تحصیلی علوم اجتماعی در دانشگاه بر خودباوری فرهنگی دانشجویان.
و اهداف فرعی:

شناسایی الگوها و ارزش‌های فرهنگی دانشجویان رشته علوم اجتماعی.
شناخت میزان آگاهی دانشجویان رشته علوم اجتماعی از فرهنگ ملی و بومی.
شناخت میزان پذیرش ارزش‌های فرهنگی جامعه توسط دانشجویان رشته علوم اجتماعی.
ارائه راهکارهایی جهت ارتقاء خودباوری فرهنگی دانشجویان.

۱-۳ بیان اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه جوانان بخش مهمی از جمعیت کشور ما را تشکیل داده‌اند که تعداد قابل توجهی از آنان در رشته‌های متخلف دانشگاهی به تحصیل مشغولند. بعد از انقلاب به تدریج دانشگاه‌ها توسعه یافته و تعداد دانشجویان با توجه به اینکه بخش قابل ملاحظه‌ای از جمعیت به سن تحصیل در دانشگاه رسیدند افزایش یافت. و اکنون تعداد دانشجویان و نقش مؤثرشان در آینده کشور ایجاب می‌کند که مسائل آنان در جنبه‌های مختلف از جمله اجتماعی و فرهنگی با دقت و حساسیت بالایی مورد توجه قرار گیرد. این گروه از جامعه به دلیل ویژگی‌های شخصیتی و اجتماعی برای دریافت و